

Společné jmění manželů

K uspokojení pohledávky, která vznikla věřiteli vůči jednomu z bývalých manželů až po rozvodu manželství, nelze použít majetek nacházející se v bezpodílovém spoluvlastnictví bývalých manželů nebo ve společném jmění bývalých manželů bez zřetele k tomu, že taková pohledávka vznikla sice po rozvodu, ale ještě předtím, než bylo rozvodem zaniklé majetkové společenství manželů vypořádáno.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 1134/2007, ze dne 28.5.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně V. F., zastoupené JUDr. F. S., advokátem, proti žalované Mgr. P. H., advokátce, jako správce konkursní podstaty úpadce J. F., o vyloučení ideálního podílu na nemovitostech ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 58 Cm 108/2003, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 23. listopadu 2006, č. j. 13 Cmo 181/2006-72, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. listopadu 2006, č. j. 13 Cmo 181/2006 72, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 1. února 2006, č. j. 58 Cm 108/2003-53, ve znění opravného usnesení ze dne 20. dubna 2006, č. j. 58 Cm 108/2003-66, Městský soud v Praze k žalobě V. F. směřující proti žalované správce konkursní podstaty úpadce J. F. určil, že ideální polovina označených nemovitostí (dvou objektů bydlení a pěti pozemků) se vylučuje ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce.

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

- 1/ Manželství žalobkyně a pozdějšího úpadce bylo pravomocně rozvedeno k 9. květnu 1995.
- 2/ Žalobkyně a pozdější úpadce uzavřeli dne 27. října 1997 dohodu o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví.
- 3/ Podle rozhodnutí Finančního úřadu v B. (dále též jen „finanční úřad“) ze dne 4. září 1997 vzniklo ke dni 25. červenci 1997 zákonné zástavní právo k věcem pohledávkám a majetkovým právům pozdějšího úpadce coby daňového dlužníka, k zajištění pohledávky správce daně na dani z přidané hodnoty ve výši 564.906,- Kč a ke dni 25. srpnu 1997 k zajištění pohledávky správce daně na dani z přidané hodnoty ve výši 185.202,- Kč. Jako předmět zástavního práva byly vymezeny sporné nemovitosti, k nimž bylo v katastru nemovitostí ke dni 26. srpnu 1997 vyznačeno, že jsou v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů.
- 4/ Konkurs na majetek J. F. byl prohlášen 27. června 2001 a žalovaná byla ustanovena správce jeho konkursní podstaty.
- 5/ Žalovaná vyzvala žalobkyni, aby do konkursní podstaty vyplatila pohledávku Č. s., a. s. (dále též jen „banka“) ve výši 123.942,59 Kč a finančního úřadu ve výši 750.108,- Kč, nebo aby složila cenu věcí (sporných nemovitostí) jimiž jsou pohledávky zajištěny.
- 6/ Vzhledem k tomu, že žalobkyně pohledávky nezaplatila a nesložila ani cenu věcí, sepsala žalovaná sporné nemovitosti dne 22. září 2003 do konkursní podstaty.
- 7/ Nemovitosti nejsou zatíženy omezením převodu nemovitostí.
- 8/ Účinky konkursu vedeného na majetek J. F. nadále trvají a nemovitosti jsou stále sepsány v konkursní podstatě.

Na tomto základě soud - cituje ustanovení § 72 odst. 1 zákona č. [337/1992](#) Sb., o správě daní a

poplatků, v rozhodném znění a § 1 odst. 1 a § 2 odst. 2 zákona č. [265/1992](#) Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem - uzavřel, že:

1/ Rozhodnutí správce daně o vymezení rozsahu zástavního práva toto zástavní právo nekonstituuje, pouze deklaruje, ke které věci se vztahuje, přičemž uplatnit se může pouze na majetek daňového dlužníka. Jediným daňovým dlužníkem ohledně pohledávek finančního úřadu pak byl pozdější úpadce, přičemž zástavní právo zatěžující jeho majetek vzniklo ke dni vzniku daňových pohledávek, tj. k 25. červenci 1997 a k 25. srpnu 1997.

2/ Pohledávka finančního úřadu vůči pozdějšímu úpadci vznikla cca 2 roky po zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů F., přičemž žalobkyně nebyla ani daňovou dlužnicí ani ručitelkou. Zástavní právo k polovině nemovitostí náležejících žalobkyni tak nevzniklo.

K odvolání žalované Vrchní soud v Praze ve výroku označeným rozsudkem změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl.

Odvolací soud - odkazuje na ustanovení § 147 odst. 1, § 148 odst. 1 a § 149 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), ve znění účinném ke dni zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů, § 72 odst. 1 zákona o správě daní a poplatků a § 27 odst. 5 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) - uzavřel, že soud prvního stupně sice správně zjistil skutkový stav věci, vyvodil z něj však nesprávné právní závěry.

Uvedl, že na majetek rozvedených manželů v přechodném období od zániku bezpodílového spoluvlastnictví do doby jeho vypořádání dohodou, soudem nebo uplynutím doby ze zákona je nutno pohlížet jako na společný majetek, bez rozlišení jednotlivých podílů. Má-li dojít k uspokojení pohledávky věřitele jen jednoho z manželů, je i v tomto případě třeba obdobně aplikovat § 147 odst. 1 obč. zák. Zánikem manželství sice zaniklo i bezpodílové spoluvlastnictví manželů F., vzhledem k tomu, že nedošlo k vypořádání je nutno jejich majetek nadále pokládat za společný bez určení podílů. Také při zřízení zákonného zástavního práva se tedy jeho rozsah dotýká celého společného majetku, tudíž i sporných věcí, z nichž lze věřitelovu pohledávku při realizaci zástavního práva také uspokojit. Postup žalované podle § 27 odst. 5 ZKV je tak podle odvolacího soudu správný. Odvolací soud rovněž poznamenal, že z časových souvislostí zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů lze usuzovat, že podnětem k vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů dohodou bylo právě zřízení zástavního práva poté, co finanční úřad doručil rozhodnutí o vymezení rozsahu zástavního práva i žalobkyni.

Žalobkyně podala proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, namítajíc, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) a požadujíc, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolatelka nesouhlasí s právním posouzením věci odvolacím soudem. Zásada, podle které se v přechodném období mezi zánikem bezpodílového spoluvlastnictví manželů a jeho vypořádáním použijí na právní vztahy bývalých manželů, týkající se nevypořádaného majetku ustanovení o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, je podle dovolatelky uplatnitelná jen na případy týkající se nevypořádaného společného závazku manželů (potud dovolatelka odkazuje na věc „20 Cdo 586/2005“ - jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. května 2005, jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu). V jejím případě nešlo o společný závazek manželů, nýbrž o závazek pozdějšího úpadce vzniklý více než 2 roky po zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů.

Žalovaná ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, ztotožňujíc se s právním posouzením věci odvolacím soudem.

Zákonem č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), byl s účinností

od 1. ledna 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. prosince 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. prosince 2007).

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 27 odst. 5 ZKV, osoby, jejichž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky (§ 28) vůči úpadci, správce vyzve, aby do 30 dnů vyplatily ve prospěch konkursní podstaty zajištěné pohledávky nebo aby ve stejné lhůtě složily cenu věci, práva nebo pohledávky, jimiž je pohledávka zajištěna. Nevyplatí-li uvedené osoby zajištěnou pohledávku nebo nesloží-li cenu věci, práva nebo pohledávky, zapíše správce věc, právo nebo pohledávku do soupisu podstaty (§ 18). Věci, které zajišťují pohledávky oddělených věřitelů, lze zpeněžit ve veřejné dražbě. Ustanovení tohoto odstavce neplatí, jde-li o ručitele včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení (např. směnečné rukojemství, záruky poskytnuté věřitelem na zajištění celního dluhu).

Podstatou sporu je zodpovězení otázky, zda za výše popsaných skutkových okolností případu byla zatížena zástavním právem ve prospěch finančního úřadu i ta ideální polovina sporných nemovitostí, která na základě dohody o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů připadla dovolatelce, jestliže zástavním právem zajištěná daňová pohledávka vůči bývalému manželu dovolatelky vznikla až po zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů, ale před jeho vypořádáním.

Zástavní právo podle ustanovení § 72 zákona o správě daní a poplatků, ve znění účinném do 31. prosince 2000, vznikalo ze zákona dnem doručení zajišťovacího příkazu daňovému dlužníku nebo ručiteli nebo dnem doručení rozhodnutí o vyměření daně daňovému dlužníku nebo ručiteli anebo dnem splatnosti zálohy na daň, jestliže zástava byla v tento den ve vlastnictví (majetku) daňového dlužníka nebo ručitele; to platilo i tehdy, jestliže v době, kdy správce daně svým rozhodnutím uplatnil ve smyslu ustanovení § 72 odst. 1 věty druhé tohoto zákona zástavní právo, již zástava nepatřila daňovému dlužníku nebo ručiteli (srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. srpna 2004, sp. zn. 21 Cdo 1012/2004, jenž je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi také již dříve dovodil, že ten, kdo nebyl při rozhodování o zřízení zástavního práva podle ustanovení § 72 zákona o správě daní a poplatků daňovým subjektem a ani osobou zúčastněnou na daňovém řízení a není ani jejich právním nástupcem a vůči němuž proto není rozhodnutí správce daně závazné (účinné), může v řízení před soudem podle části třetí občanského soudního řádu uplatňovat svá práva bez zřetele k tomu, jak vyznělo rozhodnutí správce daně (zda, popřípadě do jaké míry se dotklo jeho majetku), a ani soud nemůže vůči němu vycházet ze závěru, že vůči jeho majetku bylo příslušným orgánem rozhodnuto o zřízení zástavního práva. Z

rozhodnutí správce daně o zřízení zástavního práva podle ustanovení § 72 zákona o správě daní a poplatků tedy soud v řízení podle části třetí občanského soudního řádu vychází, jen posuzuje-li, jakou věc, pohledávku nebo jiné majetkové právo daňového subjektu nebo osoby zúčastněné na daňovém řízení zatěžuje zástavní právo. Tímto rozhodnutím však není vázán, jestliže k věci, pohledávce nebo jinému majetkovému právu, k nimž bylo rozhodnutím správce daně uplatněno zástavní právo, vznášejí své nároky osoba, která nebyla při rozhodování správce daně daňovým subjektem nebo osobou zúčastněnou na daňovém řízení a není ani jejich právním nástupcem (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. května 2004, sp. zn. 21 Cdo 2328/2003, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročníku 2004, pod číslem 109).

Podle ustanovení § 147 obč. zák. ve znění účinném do 31. července 1998 (jež je pro věc rozhodným) pohledávka věřitele jen jednoho z manželů, která vznikla za trvání manželství, může být při výkonu rozhodnutí uspokojena i z majetku patřícího do bezpodílového spoluvlastnictví manželů (odstavec 1). To neplatí, jde-li o pohledávku věřitele jednoho z manželů, kteří se dohodli podle ustanovení § 143a, pokud tato pohledávka vznikla při používání majetku, který nepatří do bezpodílového spoluvlastnictví manželů (odstavec 2).

V rozsudku uveřejněném pod číslem 74/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 74/2004“) Nejvyšší soud k institutu společného jmění manželů (jenž od 1. srpna 1998 nahradil institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů) uvedl, že k vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, lze nařídit výkon rozhodnutí i na majetek patřící do zaniklého společného jmění, které v době zahájení řízení o výkon nebylo vypořádáno. Tamtéž Nejvyšší soud poukázal na to, že ve vztahu k institutu bezpodílového spoluvlastnictví obsahuje závěr, podle něhož bylo možné pro pohledávku věřitele i jen jednoho z bývalých manželů, která vznikla za trvání manželství, nařídit výkon rozhodnutí prodejem věcí patřících do bezpodílového spoluvlastnictví, nebylo-li jeho vypořádání dohodou nebo rozhodnutím soudu dosud provedeno, rozhodnutí uveřejněné pod číslem 58/1973 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 58/1973“). Již z R 74/2004 se nicméně podává, že podmínkou nezbytnou pro použití majetku tvořícího (zaniklé a nevypořádané) společné jmění je vznik pohledávky za trvání manželství, přičemž obranu, že vymáhaná pohledávka nesmí být uspokojena z majetku, který se podle ustanovení § 262a odst. 1 o. s. ř. považuje za součást (zaniklého a nevypořádaného) společného jmění, např. proto, že vznikla povinné před uzavřením manželství nebo „po jeho rozvodu“ lze úspěšně uplatnit tzv. excindační (vylučovací) žalobou podle § 267 o. s. ř.

Dovolatelkou zmíněné usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 586/2005 se v obdobných souvislostech vyslovuje přímo k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů (závěry citované výše z R 74/2004 má za obdobně „nepochybně“ uplatnitelné pro bezpodílové spoluvlastnictví manželů). Tamtéž Nejvyšší soud dovodil, že jelikož závazek povinného (bývalého manžela žalobkyně) vznikl až po zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů (rozvodem) příslušela žalobkyni žaloba na vyloučení jejího práva z postiženého majetku dle § 267 odst. 1 o. s. ř. (ve znění před i po 1. lednu 2001), neboť nařízený výkon rozhodnutí postihoval majetek pro pohledávku věřitele, která nevznikla za trvání manželství.

Jinak řečeno, Nejvyšší soud jak v R 74/2004 (ve vztahu k institutu společného jmění manželů) tak v usnesení sp. zn. 20 Cdo 586/2005 (ve vztahu k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů) vyslovil závěr, od něž nevidí důvodu se odchýlit ani v této věci a podle kterého lze majetek v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů nebo ve společném jmění manželů, které zaniklo rozvodem, použít na úhradu pohledávky vzniklé jen vůči jednomu z bývalých manželů, jen jde-li o pohledávku vzniklou za trvání manželství. K uspokojení pohledávky, která vznikla věřiteli vůči jednomu z bývalých manželů až po rozvodu manželství, nelze použít majetek nacházející se v bezpodílovém spoluvlastnictví bývalých manželů nebo ve společném jmění bývalých manželů bez zřetele k tomu, že taková pohledávka vznikla sice po rozvodu, ale ještě předtím, než bylo rozvodem zaniklé majetkové

společenství manželů vypořádáno.

Není-li pohledávka finančního úřadu vůči úpadci v této věci pohledávkou, k jejímuž uspokojení by mohl být (vzhledem k tomu, že vznikla až po zániku bezpodílového spoluvlastnictví dovolatelky a pozdějšího úpadce) použit majetek nacházející se v zaniklém (rozvodem), leč dosud nevypořádaném bezpodílovém spoluvlastnictví dovolatelky a pozdějšího úpadce, nemůže obstát ani závěr, podle kterého je dovolatelka osobou, která svým majetkem (v rozsahu, v němž jde o společnou masu zaniklého, leč nevypořádaného bezpodílového spoluvlastnictví jejího a pozdějšího úpadce) zajišťuje z titulu zástavního práva pohledávku věřitele (finančního úřadu) vůči úpadci (bývalému manželu).

Dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. byl tudíž uplatněn právem. Nejvyšší soud proto napadený rozsudek, jež výše formulovaným závěrům neodpovídá, zrušil podle § 243b odst. 2 části věty za středníkem o. s. ř. včetně závislého výroku o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a věc podle § 243b odst. 3 věty první o. s. ř. vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Právní otázka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Moderace nákladů](#)
- [Dovolání](#)
- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)